

مسیر دشوار سینمای

مستقل

◀ شقایق عرفی نژاد

در ششمین روز جشنواره فجر، فیلم نپتون ساخته محمد ابراهیم غفاریان اکران شد. این فیلم درباره پدر و مادری است که بی آنکه قصد بدی داشته باشند، از فرزندان غافل شده‌اند و همین‌ها او را دچار مشکل می‌کند. محمد ابراهیم غفاریان در یک دوره در صداوسیما مرکز خراسان به‌عنوان دستیار یک برنامه‌ریز فعالیت داشته است، از سال ۸۵ تا سال ۹۵ آنطور که می‌گوید بالغ بر ۲ هزار دقیقه مستند تلویزیونی برای

چه شد که از سینمای مستند و ساخت مستندهای اجتماعی به سینمای داستانی رسیدید؟
سینمای داستانی‌ها علاقه اولیه من در گذشته بوده است و همیشه می‌دانستم که این کار را می‌کنم. نوشتن و قصه‌گویی همیشه از علائق من بوده و در طول این سال‌ها همراه مرجان ساداتی که همسر من است و نویسندگی فیلمنامه نپتون را هم برعهده داشته، می‌نوشتیم. نخستین جایزه‌ام را هم به‌خاطر فیلمنامه گرفتیم؛ بنابراین حتماً برای ساخت فیلم داستانی بلند هدف‌گذاری وجود داشته است. الان هم البته اینطور نیست که از سینمای مستند جدا شده باشم و در این حوزه هم کار خواهم کرد.

ان که فیلم به انتها رسیده نخستین تجربه کارگردانی تان به نظر تان چطور بوده است؟
مسیر بسیار سختی بود؛ به‌خصوص وقتی با یک موضوع اجتماعی و تربیتی فیلم می‌سازید و هیچ حمایتی هم نمی‌شود، کار خیلی سخت‌تر می‌شود. اگر همراهی گروه نبود، واقعاً نمی‌توانستم فیلم را بسازم؛ از این نظر واقعاً از آنها ممنونم. روند ساخت فیلم اول و مراحل بعدی و مباحث مربوط به تولید که قیمت‌ها هر لحظه تغییر می‌کند و نمی‌توانید یک هفته بعد را پیش‌بینی کنید، کار را به شدت سخت می‌کند.

از انتخاب فیلمنامه بگوئید. وقتی تصمیم گرفتید این فیلم را بسازید، فیلمنامه کامل داشتید؟
اواخر سال ۹۹ درگیر ساخت یک مستند بودم. آن زمان یکی از دوستانم گفت دقت کردی پدر و مادرها به بهانه ساختن آینده فرزندان، حال او را فراموش می‌کنند؟ مثلاً می‌گویند بیشتر کار می‌کنیم تا وقتی بچه بزرگ شد، برایش خانه یا ماشین بخریم؛ در صورتی که وقتی بچه بزرگ شود، خودش می‌تواند این کار را انجام دهد. این حرف به‌نظرم خیلی جالب بود؛ چون خیلی هم فراگیر است و فقط مختص جامعه ما نیست. همین یک خط را در اختیار مرجان ساداتی، نویسنده فیلمنامه گذاشتیم و او فیلمنامه کار نپتون را نوشت.

در طول نوشتن فیلمنامه در جریان اتفاقی که داشت می‌افتاد، بودید؟
وقتی نسخه اولیه تمام شد، آن را خواندم، ولی در طول نوشتن کاری نداشتم. بعد نظر اتم را گرفتم و بازنویسی شد، ولی در کار او دخالت نمی‌کردم.

شبکه‌های مختلف تولید کرده و بعد هم سینمای مستند مستقل را برای ادامه فعالیتش انتخاب کرده است. دلیلش را هم اینطور توضیح می‌دهد که دوران سر بازی به‌عنوان مستندساز در ناجی هنر خدمت کرده است. پس از این است که به ساخت مستندهای اجتماعی علاقه‌مند می‌شود و شاخص‌ترین کارش در این حوزه مستند «خواب در بیداری» بوده که نخستین مستند بلندی است که در سیمای مرکز خراسان تولید شده و حضورهای بین‌المللی هم داشته است. با او درباره نخستین فیلم داستانی بلندش، نپتون که در جشنواره امسال حضور دارد، صحبت کرده‌ایم.

چطور تهیه‌کننده پیدا کردید؟ فکر می‌کنم سخت‌ترین بخش کار همین است.
با همان دوستی که درباره طرح صحبت کردیم و یکی دیگر از دوستانم و خودم سرمایه‌گذار شدیم و کار را ساختیم، ولی از نظر تهیه‌کنندگی من ابتدا با یک تیم کار را شروع کردم و تأییدیه فیلم اولی را از فارابی و پروانه ساخت را گرفتم، ولی با تهیه‌کننده اول تفاوت دیدگاه داشتیم؛ به همین دلیل کار در مرحله پیش‌تولید متوقف شد. تا اینکه امسال سیدضیا هاشمی، رئیس جامعه صنفی تهیه‌کنندگان، سیواوش امین‌پور را به‌عنوان تهیه‌کننده به ما معرفی کرد. آقای امین‌پور فیلمنامه را خواند و پذیرفت به‌عنوان تهیه‌کننده ما را همراهی کند.

از انتخاب بازیگران بگوئید. چطور به این ترکیب بازیگران رسیدید؟
من چون از سینمای مستند می‌آیم، از همان روز اول تصمیم گرفتم سمت بازیگرانی بروم که توانمند هستند، ولی رابطهای با سینمای تجاری ندارند. قدم اصلاً از شگداری نیست و بازیگران این سبک سینما هم بسیار ارزان‌ده هستند، ولی نمی‌توانستند به کار ما که متعلق به سینمای مستقل است، کمکی بکنند. چون در درجه اول سینمای مستقل اصلاً بودجه‌ای ندارد که بخواهد برای بازیگر چهره صرف کند، بعد هم محتوا در این نوع فیلم‌ها رجحیت دارد و حرف اول را می‌زند؛ نه بازیگران چهره و شناخته‌شده. در مجموع الان که فیلم به پایان رسیده از انتخاب‌هایم خیلی راضی هستم و خوشحالم که بازیگران همراهی در کنارم داشتیم که به خوبی ایفای نقش کردند و الان خروجی مطلوبی داریم.

از حضور در جشنواره بگوئید.
من در هنرستان در رشته سینما تحصیل کرده‌ام، در دانشگاه هم سینما با گرایش تدوین خوانده‌ام. برای مایی که هنوز بودیم، بعد به دانشگاه رفته‌ایم و بعد وارد بازار کار شده‌ایم، جشنواره بدون توجه به فراز و نشیب‌هایی که طی سال‌ها داشته، همیشه جذاب بوده است. در مجموع بسیار لذتبخش است که فیلم اولت را بسازی و در یک جشنواره نمایش داده شود؛ البته برای من قبل از هر چیز نفس فیلم ساختن مهم بوده است.

برای آینده و اکران فیلم برنامه‌ریزی شده است؟
صحبت‌هایی شده، اما بعد از فجر درباره حضورهای بین‌المللی‌اش تصمیم‌گیری می‌کنیم و البته که نگاه‌مان به اکران ایران است.

کوتاه‌تر از گزارش

انتقاد از غیبت

در بخش سودای سیمرغ

سازندگان فیلم «آپاراتچی» از نبود فیلمشان در بخش سودای سیمرغ و عملکرد هیأت انتخاب جشنواره فیلم فجر انتقاد کردند. در پنجمین روز جشنواره فیلم فجر، فیلم «آپاراتچی» براساس یک داستان واقعی و کاملاً سینمایی نمایش داده شد.

«آپاراتچی» درباره زندگی جلیل طائفی است و داستان فیلم براساس شخصیت او ساخته شده است. این هنرمند قدیمی که در این نشست حضور داشت و فقط به زبان ترکی می‌توانست صحبت کند، از تجربه خود در زمینه فیلمسازی کوتاه سخن گفت.

سجاد نصرالهی - تهیه‌کننده فیلم - گفت: این فیلم، برگرفته از کتاب «آپاراتچی» است. نزدیک به یک سال و نیم، پیش تولید طول کشید و پس از آن تولید را آغاز کردیم. شرایط این پروژه به‌دلیل اینکه در دهه ۶۰ می‌گذشت، مقداری متفاوت بود.

علی طاهر فر کارگردان «آپاراتچی» هم گفت: جلیل طائفی یکی از فیلمسازان دهه ۶۰ ماست و در استان تبریز، کارهای مختلفی در حوزه بخش انجام می‌دهد. او بخشی از فروش بلیت فیلم‌هایش را هم به‌صورت خودجوش به جنگ‌زده‌ها هدیه داده است.

نقش اصلی این فیلم برعهده تورج الوند بود؛ بازیگری که با فیلم «نگهبان شب» رضا میرکریمی معروف شد. او با خوشحالی از اینکه در فیلم «آپاراتچی» به زبان شیرین آذری صحبت کرده، تجربه بازی در این فیلم را برای خود متفاوت دانست. رضا ناجی، بازیگر فیلم با

اشاره به زحمت ۴۵ ساله طائفی در زمینه هنر و اینکه بدون سواد و با زبان ترکی کار کرده است، گفت: او عاشق سینماست و پول هر کاری از جمله نقاشی‌هایی را که انجام می‌داد، در عالم فیلمسازی خرج می‌کرد. من قبلاً در ۴ فیلم برای او کار کردم و خیلی خوشحالم که کتابش نوشته شده و بعد از این سال‌ها به فجر آمده است. حسین عابدینی بازیگر این فیلم در این نشست از برخی بی‌توجهی‌ها گلگه کرد و گفت: سال‌ها قبل برای بازی در ترکیه به‌خاطر ترک زبان بودن من و شناخته شدنم در فیلم‌های مجید مجیدی، پیشنهادهایی داشتیم که گفتند می‌توانم در آنجا خانه بخرم ولی گفتم با این کار خانه دل مردم ایران را از دست می‌دهم. من همیشه مانند در ایران و در دل مردم ایران بودن را ترجیح می‌دهم. او افزود: پارسی من خداست و دعای مادرم، ولی این حرف ۱۵ سال است که در دلم مانده بود.

جعفر محمدشاهی - طراح صحنه این فیلم - با انتقاد از هیأت انتخاب جشنواره گفت: اگر این فیلم‌هایی که تا الان دیدیم خوب است بقیه چه هستند! بعضی از این فیلم‌ها بیشتر تله‌فیلم و به‌شدت ضعیف هستند. من بعد از ۲۳ سال کار کردن در سینما واقعاً اولی هستیم؟ رضا ناجی فیلم اولی است؟ اگر اینطور است دیگر با کارگردان فیلم اول کار نکنیم! آخر سر هم هیأت داوران که با این فیلم‌ها کار سختی دارد، از همین الان مشخص است سیمرغ طراحی صحنه را به چه فیلمی می‌دهد.

در پایان کارگردان فیلم با خواندن متنی و با انتقاد از واژه فیلم اولی گفت: عنوان فیلم اولی مرا خیلی اذیت کرد. این رویکرد (بازگشت نگاه نو) را رسوخ تفکر گذشته می‌دانم در حالی که وقتی بساط فرش قرمز از جشنواره جمع می‌شود، باید مصلحت‌اندیشی‌ها نیز حذف شود.

روزنامه چهل و دومین جشنواره بین‌المللی فیلم فجر

42nd
FAJR INTERNATIONAL
FILM FESTIVAL
ششمین ۱۷ بهمن ۱۴۰۲ - شماره ۶